EL POU de la gallina
Revista manresana d'informació i opinió

Cultura | Jordi Estrada | Actualitzat el 16/05/2020 a les 13:03

Recordant Josep Maria Aloy

FILA CULTURAL.Â Tres mesos desprÃ©s del seu traspÃ s, diversos amics i colÂ·laboradors ens parlen de la persona, l'assagista, l'activista cultural i l'escriptor.
Il·lustració: Valentí Gubianas.

Tothom qui l'hagués tractat coincidirà a destacar-ne, tal com fan les persones consultades en aquest reportatge, la humanitat i la generositat, en l'aspecte humà, i la capacitat de treball i el rigor, tant a la feina -com a professor i com a tècnic de Justícia juvenil-, com en la seva gran dedicació a la literatura, centrada en l'estudi i la divulgació de la literatura infantil i juvenil.

Ja als anys setanta, quan Aloy s'estrenava com a mestre al col·legi Badia Solé, va incorporar la lectura a l'aula, una activitat a través de la qual, explica Carme Martín, «va aconseguir que molts infants, que no llegien a casa, adquirissin l'hàbit lector i aprenguessin a estimar els llibres». Martín recorda com el jove professor «proposava als alumnes diverses lectures, perquè poguessin triar: tant n'hi havia d'autors clàssics com de narradors catalans actuals». Va ser aleshores quan, arran de la lectura a l'aula de la història del "Rovelló", el gos més popular de la literatura catalana, Aloy va entaular coneixença amb l'escriptor ponentí Josep Vallverdú, una relació d'amistat que va perdurar i intensificar-se amb el temps. Vallverdú reconeix que «la meva llarga carrera deu molt al seu consell crític i transparència d'exposició». De fet, Aloy va convertir-se aviat en el seu biògraf i principal estudiós de l'obra, a la qual va dedicar un primer assaig el 1998, "Camins i paraules".

El divulgador generós

Tot i que Aloy també va conrear la literatura de creació ("Queni, Renoi, quin conte!", "Gira-sol d'una història", "La dona de Lot"?), va decantar-se preferentment per la promoció, l'estudi i la divulgació de la nova literatura infantil i juvenil, en un gest de generositat i de servei a la cultura del país. El mateix Vallverdú, de qui Aloy va ocupar-se de dirigir-ne els quinze volums de l'obra completa infantil i juvenil, en destaca «les sòlides conviccions, la difusió tenaç, l'autoexigència i la generosa aproximació als conciutadans». També Joaquim Carbó, amb qui va mantenir una llarga amistat i correspondència, xifrada en més de tres-centes cartes per banda, en remarca la tasca desinteressada «a inventariar, triar i comentar críticament la major part de llibres per a infants, nois i noies que es publiquen en català: un món que estimava i potenciava perquè sabia que els lectors d'avui seran els protagonistes de demà».

Per al novel·lista Llorenç Capdevila, «Aloy ha estat un referent dins el món de la literatura infantil i juvenil en català. Qualsevol autor, il·lustrador o crític vinculat a la LIJ coneix i respecta la seva tasca com a crític, estudiós i prescriptor. La seva generositat queda demostrada amb el fet que deixés de banda la pròpia obra creativa per dedicar-se a llegir, estudiar i analitzar l'obra dels altres». El narrador i bibliotecari Pep Molist remarca que «a diferència dels àmbits universitaris, on es mira molt cap a fora, ell va treballar a fons per difondre les qualitats dels autors d'aquí: Vallverdú, Carbó, Janer Manila, Raspall, Carranza i tants altres. I també va donar empenta i volada a autors i il·lustradors de les nostres comarques».

Com a dibuixant, Valentí Gubianas n'agraeix «la dignificació i la visualització de la literatura i la il·lustració» i el considera «un pal de paller», ja que «sempre hi era: ajudant, liderant, coordinant, acompanyant, orientant, i sempre amb humilitat i molta elegància». L'escriptor Miquel Desclot posa de relleu el fet que «es prengués seriosament la literatura infantil, com una secció de la literatura tan important com qualsevol altra; la seva capacitat per destriar el blat de la palla i el fet d'haver exercit d'arxiver i historiador d'aquesta literatura». I subratlla: « Els seus arxius de materials sobre els autors que va estudiar preferentment no els deu tenir cap biblioteca pública».

L'activisme cultural de Josep Maria Aloy va desplegar-se en diversos àmbits i sobretot a l'entorn

de la LIJ. «Devot dels llibres com era», assegura Josep Tomàs Cabot, «s'ho llegia tot», cosa que s'evidencia en els seus nombrosos articles i en el comentari crític amb què es clourà el cinquè volum de la meva Narrativa Catalana Completa, que apareixerà properament».

En l'àmbit periodístic, Aloy publica les seves primeres ressenyes al diari "Regió7", a partir de l'any 1982, i de 1991 a 1995 disposa d'una secció fixa al suplement cultural "Idees", que dirigia Eudald Tomasa. Així mateix, fa crítica de llibres i comentaris de literatura infantil i juvenil a "Escola Catalana", "Faristol", "Avui", "Segre", "Ressò de Ponent", "Perspectiva Escola", **El Pou de la gallina**, **El Pou de Lletres**... Alhora participa en presentacions i taules rodones, escriu pròlegs, forma part de consells editorials (La Galera) i de diversos jurats de premis de literatura infantil i juvenil (entre d'altres, el premi Folch i Torres i el Premio Nacional de Literatura Infantil y Juvenil). Intervé en la creació i l'organització de la Setmana del Llibre Infantil i Juvenil; col·labora amb Tocats de Lletra i és part activa del col·lectiu Narradors Centrals. En aquests darrers temps, havia creat el bloc "Mascaró de proa" i havia tingut cura de l'edició de l'obra poètica de Joana Raspall. En el camp de l'assaig, són de destacar els treballs "Els altres premis literaris", "Trenta anys de premis de literatura infantil i juvenil" i "Et diran que llegeixis, Bernat", una guia de lectura que l'editorial L'Albí ha rellançat recentment.

La seva biblioteca, que va batejar amb el nom de Biblioteca Rovelló, a proposta de l'escriptor Joan Pinyol, mereix un comentari a part. Instal·lada als baixos de casa seva i presidida per un gran mural de Valentí Gubianas, aplega més de 8.000 llibres de literatura infantil i juvenil. De ben segur la biblioteca particular de LIJ més ben nodrida de tot el país. Però, com assenyala l'escriptor i gestor cultural i artístic Pep Garcia, «la biblioteca era quelcom més que un espai de llibres». Efectivament, durant molts anys ha estat un punt de trobada obert a tota mena de lletraferits interessats a compartir una estona de tertúlia amb motiu de la presentació d'alguna novetat literària. La darrera trobada va tenir lloc el juny de 2019, amb Ramon Basora com a convidat, per parlar del seu darrer llibre de poesia i de la seva relació amb Miquel Martí i Pol.

Amic dels seus amics

No era possible conèixer el Josep Maria Aloy i no travar-hi amistat. Capdevila en subratlla «el tarannà afable, respectuós, intel·ligent i ponderat» i afegeix: «Sempre hi podies comptar, ja fos per presentar un llibre, fer un pròleg, apadrinar un projecte o demanar-li consell. No fallava mai. Em comentava tots els meus llibres i les portes de casa seva sempre eren obertes per als amics i la gent de la cultura». Carbó en destaca «l'entusiasme i la naturalitat», Lluís Calderer «la lleialtat, l'estímul, la confiança i el suport en moments difícils»» i Teresa Duran, escriptora i il·lustradora, n'assenyala «l'afecte exquisit i bonhomiós». Molist, manlleuenc d'origen, confessa que «l'Aloy va ser una de les primers persones que vaig conèixer a Manresa. Va fer que em sentís acollit i em va fer sentir un manresà més». El poeta Miquel Desclot el recorda com «un home afable, cordial, afectuós i generós. Encara que no ens veiéssim sovint, era d'aquelles persones amb qui comptes, que saps que sempre hi són». L'escriptor i gestor cultural i artístic Pep Garcia en remarca el rigor, la constància i la lucidesa, i destaca que «en parlar, el Josep Maria feia sempre unes pauses, que un dia vaig entendre que eren perquè t'escoltava i ho feia perquè et sentissis escoltat». L'editor Jaume Huch posa de relleu «l'energia que t'encomanava i l'empenta que et donava a tirar sempre endavant malgrat les dificultats». Amb ell van compartir diversos projectes editorials, entre els quals la creació del Premi Parcir d'Àlbum Infantil Il·lustrat. Huch lamenta que Aloy no haurà estat a temps de veure instaurat el premi de narrativa infantil i juvenil que durà el seu nom: «Estava al corrent de la creació del premi i hi estava molt il·lusionat». Jo no n'estaria tan segur, que no ho veurà. Uns dies abans de deixar-nos, va dir. «Us pensareu que me n'he anat, però jo encara seré aquí». I de fet, com afirma el seu biografiat, «per a mi continua vivint».